

Inspectie Overheidsinformatie en
Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

>Retouradres Postbus 16478 2500 BL Den Haag

Ministerie van Defensie, Facilitair Bedrijf Defensie
T.a.v. de heer kolonel R.T.G.W. van Oirschot
Herculeslaan 1
3584 AB Utrecht

**Inspectie
Overheidsinformatie en
Erfgoed**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16478
2500 BL Den Haag
www.inspectie-oe.nl
Onze referentie
35267870

Datum 12 januari 2023
Betreft Maatregelen beheer bruiklenen rijkscollectie

Geachte heer Van Oirschot,

Met deze brief informeer ik u over enkele maatregelen die ik neem met betrekking tot het beheer van de rijkscollectie door het ministerie van Defensie. Aanleiding zijn geconstateerde tekortkomingen in het beheer. De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed heeft dit vastgesteld bij een onderzoek naar het beheer van de rijkscollectie door ministeries en colleges van Staat. Het rapport van dit onderzoek publiceert de Inspectie in het eerste kwartaal van 2023.

Het ministerie van Defensie heeft 282 objecten uit de rijkscollectie in bruikleen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). De objecten zijn op verschillende locaties van het ministerie geplaatst¹.

De Inspectie heeft vastgesteld dat het beheer daarvan door het Facilitair Bedrijf Defensie (FBD) niet op orde is. Uit voor het onderzoek verstrekte informatie door de adviseur bedrijfsvoering en de locatiemanagers van het FBD blijkt dat het beheer onvoldoende in de organisatie is geborgd. Hierdoor is het beheer onvoldoende centraal aangestuurd en zijn de locatiemanagers zich vaak niet bewust van een beheertaak met betrekking tot de bruiklenen uit de rijkscollectie. Dit heeft tot gevolg dat vele jaren geen of zeer beperkt uitvoering is gegeven aan het beheer. Op de locaties is niet of niet consequent gecontroleerd of de objecten nog aanwezig zijn en of deze in goede staat zijn.

De Inspectie heeft vastgesteld dat dit vooral voor de locaties in Den Helder en Breda nadelige gevolgen heeft gehad. Op beide locaties doen zich vermissingen voor en zijn schades vastgesteld aan objecten. Verder is vastgesteld dat op de locatie Breda een deel van de collectie langdurig in opslag staat. Op de locatie Den Helder zijn er knelpunten met de bouwkundige staat van een van de gebouwen waar collectie is geplaatst en heeft de beheerder slechts gedeeltelijk toegang tot het betreffende gebouw. Ook is het gebruik van het gebouw gewijzigd.

---

¹ Onder meer de locaties Kerndepartement Den Haag, Kromhoutkazerne Utrecht, Marine Den Helder, KMA Breda.

In juni 2022 is de overeenkomst met de RCE geactualiseerd met afspraken over het beheer en met een contractoverzicht van de te beheren objecten. De Inspectie heeft vastgesteld dat het contractoverzicht zeer onvolledig is en dus geen accurate weergave is van de objecten in bruikleen op de verschillende locaties. Hiertoe heeft de Inspectie al met de RCE contact opgenomen.

De maatregelen die ik neem naar aanleiding van deze tekortkomingen zijn gebaseerd op artikel 2.6, lid 4 van de Erfgoedwet in samenhang met de artikelen 12, lid 2 en 14 van de overeenkomst met de RCE.

Het gaat om de volgende maatregelen die zijn afgestemd met de RCE:

1. Voor de locatie in Breda worden alle keramieken objecten retour genomen door de RCE.
2. Voor de locatie in Den Helder worden alle objecten retour genomen door de RCE.
3. De overeenkomst met afspraken en het contractoverzicht met de RCE wordt zo spoedig mogelijk herzien op basis van de hiervoor genoemde maatregelen en op basis van de actuele situatie op de andere locaties waar zich rijkscollectie bevindt.
Voortzetting van de aan te passen overeenkomst vindt plaats onder de voorwaarde dat het FBD het beheer van de bruiklenen op orde brengt en borgt in de organisatie.

Ik verzoek u om mij binnen 4 weken een reactie te geven op deze brief en hierbij vooral in te gaan op de maatregelen die u neemt met betrekking tot het vermelde onder punt 3.

Deze brief en uw reactie publiceert de Inspectie op haar website.

Een afschrift van deze brief heb ik gestuurd aan de Secretaris-Generaal van het ministerie van Defensie.

Met vriendelijke groet,

de waarnemend hoofdinspecteur Erfgoed,

Erik Martijnse

Bijlage: samenvatting bevindingen beheer rijkscollectie door het ministerie van Defensie

Inleiding

De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (de Inspectie) doet onderzoek naar het beheer van de rijkscollectie door ministeries en colleges van Staat. Dit onderzoek is benoemd in het werkprogramma 2021-2022 van de Inspectie. Voor het laatst heeft de Inspectie onderzoek gedaan naar deze beheerders in de periode 2011-2012.

De rijkscollectie in beheer is in bruikleen gegeven door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) voor representatieve doeleinden en om te gebruiken. De overeenkomst met afspraken over het beheer met het Ministerie van Defensie omvat 282 objecten². Van dit aantal objecten zijn 214 objecten al tenminste 10 jaar in beheer bij het ministerie van Defensie. In hoofdzaak zijn de objecten geplaatst op de defensielocaties Kalvermarkt Den Haag (ministeriegebouw), de Kromhoutkazerne in Utrecht (Staf Landmacht), Den Helder (opleidingsinstituut marine) en Breda (opleidingsinstituut landmacht).

Knelpunten

De dit jaar door de RCE en het ministerie ondertekende geactualiseerde overeenkomst is incompleet.

De RCE verlengt iedere vijf jaar de overeenkomsten met de beheerders. Bij het verzoek de nieuwe overeenkomst te ondertekenen vraagt de RCE te bevestigen dat de objecten aanwezig zijn zoals vermeld in het contractoverzicht bij de overeenkomst. De overeenkomst met het ministerie is op

6 juli 2022 verlengd. Desgevraagd heeft de RCE op 4 november 2022 het verlengde contract ter inzage aan de Inspectie toegestuurd. Daarbij heeft de Inspectie vastgesteld dat het contract verre van compleet is. Zo ontbreekt de locatie Breda geheel en de locaties Den Helder en Kromhoutkazerne omvatten veel minder objecten dan nu feitelijk in beheer zijn. De feitelijke beheersituatie, zoals ook vastgesteld door de Inspectie op locatie na juli 2022, wijkt dus in hoge mate af van de nu ondertekende overeenkomst.

De RCE heeft de omissie bevestigd en kenbaar gemaakt aan het ministerie van Defensie. Op verzoek van de Inspectie is nog gewacht met het aanpassen van de overeenkomst, omwille van de volgende punten.

De organisatie van het beheer van de rijkscollectie door het ministerie is in hoge mate niet op orde.

Uit de bevindingen van het onderzoek van de Inspectie blijkt dat er sinds de vorige inspectie nauwelijks sprake is geweest van enig beheer. Door de te wijzigen overeenkomst met de RCE heeft dit voor het eerst in 2022 weer een impuls gekregen.

Binnen de defensieorganisatie is het Facilitair Bedrijf Defensie (FBD)³ de contractpartij voor de RCE en verantwoordelijk voor het beheer van de bruiklenen Rijkscollectie. De Adviseur bedrijfsvoering van het FBD is de centrale contactpersoon voor de RCE. Het beheer op de verschillende defensielocaties is in handen van de facilitaire locatiemanagers.

Volgens de Adviseur Bedrijfsvoering is de functionele verantwoordelijkheid voor het beheer van de bruiklenen nooit organisatorisch geformaliseerd. Pas met een nu door te voeren reorganisatie bij het FBD gaat dit worden vastgelegd. Dit heeft tot gevolg gehad dat de adviseur geen of nauwelijks invulling heeft gegeven aan het beheer van de bruiklenen en dat

---

² Volgens het contractoverzicht dat de RCE op 25 april 2022 aan de Inspectie beschikbaar heeft gesteld voor dit onderzoek.

³ Onderdeel van het Defensie Ondersteuningscommando, divisie Facilitair, Logistiek en Beveiliging

de locatiemanagers tot voor kort er niet mee bekend waren dat zij hierin een taak hadden. Dit is bevestigd in de gesprekken die de Inspectie met de locatiemanagers heeft gevoerd.

Op de locaties Breda en Den Helder lopen de bruiklenen het risico op vermissing en schade of is daarvan al sprake.

Voor beide locaties geldt dat de populatie objecten in bruikleen geheel statisch is. De contactpersoon heeft geen uitvoering gegeven aan de jaarlijkse vraag van de RCE om een controle uit te voeren op de aanwezigheid en staat van de objecten in bruikleen. Eventuele vermissingen, schades en verplaatsingen van objecten zijn hierdoor niet gemeld aan de RCE. De RCE heeft incidenteel zelf locaties bezocht, zoals de locatie Breda in 2020.

Op de locatie Breda heeft de Inspectie alle objecten in bruikleen gecontroleerd. Hierbij is vastgesteld dat zeven objecten of onderdelen daarvan zijn vermist (waarvan 4 al geruime tijd) en dat enkele objecten zijn beschadigd. Ook is vastgesteld dat een groot deel van de keramieken objecten al ten minste vanaf 2019 niet meer zijn geplaatst maar zijn opgeslagen in dozen in een kelder van het depot van de Stichting Historische Verzameling KMA. De stichting heeft geen beheerverantwoordelijkheid maar heeft wel vanuit haar kennis en ervaring een oogje in het zeil gehouden. Overigens is ook bij de opslag in dozen nieuwe schade ontstaan. De (vervangend) locatiemanager FBD is van de opslag niet op de hoogte. De overige bruiklenen zijn geplaatst in ruimten die nog steeds (ten dele) een representatieve functie hebben.

Op de locatie Den Helder heeft de Inspectie een groot deel van de objecten in bruikleen gecontroleerd en ook de objecten die de locatiemanager bij een recente controle als vermist had aangemerkt. Daarbij is vastgesteld dat de locatiemanager geen toegang heeft tot alle ruimten waar objecten zijn geplaatst, omdat het FBD voor een gebouwgedeelte (Het Paleis) geen bevoegdheden heeft. Dit gebouw heeft inmiddels geen representatieve functie meer, is bouwkundig in slechte staat en komt mogelijk in aanmerking om te worden afgestoten. Bij een grote waterschade in het gebouw in 2019 is het FBD niet betrokken in de opvolging. De Inspectie heeft op de verschillende standplaatsen in Den Helder negen vermissingen vastgesteld (waarvan drie al geruime tijd zijn vermist). Mogelijk zijn objecten bij genoemde calamiteit verloren gegaan.